

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Елена Савова,
Нов български университет,
професионално направление

**1.3. Педагогика на обучението по чужди езици (немски език)
за придобиване на научната степен „доктор“
в професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ...
(английски език)**

**с кандидат Рая Петрова Живкова-Крупева,
докторска програма „Методика на обучението по чужд език“ – английски,
с представен дисертационен труд
„Проучване на развитието на интеркултурната компетентност
в гимназиалната степен в българското училище“**

Представеният дисертационен труд „Проучване на развитието на интеркултурната компетентност в гимназиалната степен в българското училище“ с автор Рая Живкова-Крупева е свързан с тематика, зародила се преди няколко десетилетия, чиято актуалност се усети особено остро в средата на 90те години. С оглед интернационализацията и глобализацията във всички области на живота – не на последно място благодарение на английския език – тази тематика се разгърна в различни научни, образователни и образователнополитически концепции, свързани с междукултурното учене и образование. Изграждането на междукултурна компетентност е издигнато като една от специфичните цели на обучението по чужд език (Наредба № 5 за общообразователната подготовка от 30.11.2015 г., Приложение № 2). Многобройните публикации по темата, не само от чужди, но и от български специалисти по методика на чуждоезиковото обучение, дават предимно теоретичен и концептуален принос за решаването на тази образователна задача. В редица от тях продължава да се изтъква нуждата от емпиричен материал и основани върху него методически предложения за обучение в конкретни условия. Наред с малкото български дисертации по този въпрос, настоящият дисертационен труд е създаден, за да отговори на тази необходимост, като си поставя за цел „да проучи до каква степен е развита интеркултурната компетентност в обучението по английски език в гимназиална степен и как тя може да бъде усъвършенствана“ (стр. 3).

Дисертационният труд е много добре построен и разработен по правилата на емпиричните педагогически изследвания. Ясно и прецизно са формулирани обектът, изследователският въпрос, целта, задачите, хипотезата. Добре обосновани и представени

са методите на изследването. Процедурите на работа с теоретичния и емпиричния материал са конкретно описани и много добре онагледени чрез „диаграма на течението на данните“ (стр. 8). Теоретичните и методологичните основи на изследването са изложени ясно, разбираемо и целенасочено, с прозрачност в позиционирането им в конкретни научни и образователно-философски парадигми и в тяхното предназначение за целите на дисертационния труд. Използвани са източници от известни автори (Колс, Крамш, Ризагер, Кънали и Суейн, Байръм, Шопов, Веселинов, Лозанов и др.) и актуални образователно-политически документи (Прагово равнище, Входно-изходно равнище, Общата европейска езикова рамка, документ на ЮНЕСКО за интеркултурната компетентност и др.). Добре би било сред научната литература, посветена на межкултурното общуване, да бъдат посочени повече публикации от български специалисти (какви не липсват в последните десетилетия). Съобразно „изследваните аспекти на обекта“ (стр. 2), подходът е мултидисциплинарен – използвани са постановки не само от лингводидактиката, културознанието и езикознанието, но и от психологията, антропологията и др. На някои места теоретичните постановки са представени по-подробно от необходимото (например дефинициите на понятието „култура“, диахронното проследяване на изработването на конструкта „комуникативна компетентност“). Особен интерес представляват авторската трактовка на модела на Байръм (въпреки че подобна е позната и от други публикации), изложението за етапите на изграждане на межкултурна компетентност, разграничаването на чуждо-, между-, мулти- и транскултурен подход, изводите за необходимостта от развиване на интеркултурна компетентност у съвременния гражданин и за условията, при които такова обучение може да бъде осъществено в монокултурна класна стая. Личи много добро познаване на „техниките“ за развиване на межкултурната компетентност.

Много добре са представени външните фактори, влияещи върху общуването и поведението. В тази връзка би било добре да бъде изтъкнато и многообразието на межкултурните ситуации и неговото отражение върху видовете обучение в межкултурно общуване.

Теоретичната част е използвана адекватно като база за операционализиране на категории за целите на изследването.

Инструментът за емпирична проверка на межкултурната компетентност, изграден върху модела на Байръм, е разработен много прецизно, с отчитане на многокомпонентната структура на модела. Това позволява удобство при работата с въпросника (от страна на изследователя и на респондентите), интерпретирането на

данните и тяхното използване като отправна точка за педагогическия експеримент. Категориите от конструкта, предвид тяхната абстрактност и обхватност, са трансформирани до голяма степен сполучливо в твърдения и скалирани отговори. Тук би било интересно да се направи по-подробно уточнение за това, на какъв принцип е определен броят точки за всеки от отделните отговори към твърденията. Получените количествени данни, извлечени на базата на представителна извадка от избраната целева група, позволяват обобщения. Тяхната интерпретация целенасочено води към заключение за необходимост от развиване на определени компоненти от межкултурната компетентност у българските ученици – в случая „Знания и Умения и поведения особено по отношение на стереотипите“ (стр. 124), като се установява благоприятно условие за това – „демонстрираното от мнозинството ученици положително отношение към развиването на собствената интеркултурна компетентност“ (стр. 124).

Основаният на този извод педагогически експеримент е разработен с класически дизайн и прегледно представен. Обучителният модул с неговите методи и съдържание до голяма степен е адекватен на установената необходимост от разширяване на межкултурната компетентност. Той е представен ясно в 11 плана на уроци. Дейностите, подбрани в съзвучие с по-новите тенденции за интерактивно, колаборативно и ориентирано към съдържанието учене, са съобразени с особеностите на групата учещи. Интересно би било да се експлицира и обясни по-подробно връзката между отделните дейности и обучението чрез сътрудничество. Данните от анкетите с експерименталната и контролната група са представени коректно. Резултатите от анализа им в съпоставка между групата от предварителното проучване, експерименталната и контролната група убеждават в отхвърлянето на нулевата хипотеза и доказват възможността за развиване на межкултурната компетентност на учениците от гимназиалната степен с помощта на апробирания обучителен модул.

В тази връзка могат да се изтъкнат основните приноси на дисертационния труд:

1. Разработен е силно структуриран инструмент („инвентар“) за измерване на межкултурната компетентност на изучаващи английски език, с доказана надеждност и приложимост – според нас предимно с диагностична цел – в практиката на обучението;

2. На базата на теоретичен модел и емпирични данни е установена и описана интеркултурната компетентност (и отделните нейни – когнитивни, афективни и поведенчески - компоненти) на ученици в гимназиалната степен (IX. клас), изучаващи интензивно английски език;
3. Разработен е обучителен модул с учебно съдържание и система от дейности, съобразени с установените нужди от изграждане на интеркултурна компетентност и със съвременните тенденции в методиката. Доказана е неговата ефективност и пригодност да бъде внедрен в условия на интензивно изучаване на английски език в гимназиалната степен на средното училище;
4. На базата на експериментални резултати са направени препоръки за практиката на обучението (по отношение на съдържанието, методическите принципи и подход, дейностите, учебните средства и оценяването).

Резултатите от дисертационния труд са апробирани в доклади на пет научни конференции и са представени в шест публикации, повечето от които в престижни научни издания на СУ „Св. Климент Охридски“ и в реферираното в световни бази данни научнометодическо списание „Чуждоезиково обучение“.

Авторефератът е много стегнат и прегледен и отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд.

Качествата и приносите на дисертационния труд ми дават основание да предложа на уважаемото Научно жури, на Рая Петрова Живкова-Крупева да бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ в област на висше образование „Педагогически науки“, професионално направление 1.3. Педагогика на обучението по ... (английски език).

09.05.2020 г.

Доц. д-р Елена Савова